

Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, Ankara 2000, s. 14, 56, 280; Stefanos Yeramos, *Süleymaniye* (trc. Alp Tümerekin), İstanbul 2002, s. 17, 28; Yıldırım Yavuz, "Abdülhamid I Medresesi", *DBİst.A*, I, 37; Doğan Kuban, "Sultan Selim Külliyesi", a.e.; VII, 63.

İ. AYDIN YÜKSEL

SULTAN SELİM CAMİİ ve KÜLLİYESİ

Konya'da
Kanûnî Sultan Süleyman
ve II. Selim tarafından yaptırılan
cami ve imaret.

XVI. yüzyıl ortalarından itibaren değişik tarihlerde Mevlânâ Dergâhı ile şu anda ayakta olmayan türbe hamamı arasında inşa edilmiş cami ve imaretle iki adet medrese, kütüphane ve muvakkithânen meydana gelen binalar topluluğudur.

Kanûnî Sultan Süleyman Camii. Günümüzde Sultan Selim Camii (Selimiye Camii) olarak bilinen yapı kaynaklarda Câmî-i Cedîd, Câmî-i Şerîf-i Sultan Süleyman şeklinde kaydedilmiş, daha sonra bitişiginde II. Selim'in inşa ettirdiği imarettten dolayı II. Selim'e mal edilmiştir. Mevlânâ Dergâhı'nın batısında yer alan caminin inşa tarihi ve bânisi hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Araştırmacılar bâni olarak II. Selim'i göstermekteyse de Kanûnî devrine ait belgelerden caminin bu padişah tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Mimarına dair herhangi bir kayda rastlanmayan eser bazı araştırmacılarca Mimar Sinan'a isnat edilmektedir. Hammer, caminin Ayasofya, Şahabeddin Uzluk ise eski Fâtihi Camii örnek alınarak inşa edildiği görüşündedir. Sinan'ın Gözleve'de yaptığı

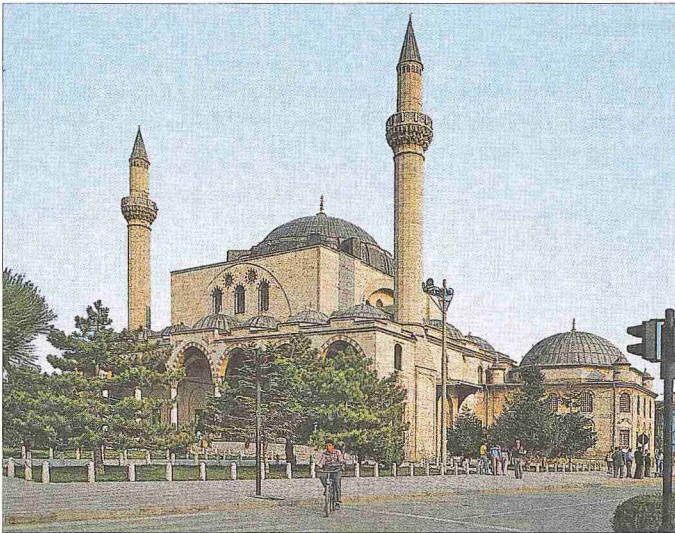
camide küçük ölçüde tekrarlanan eski Fâtihi Camii planı burada daha büyük ölçüde uygulanmıştır. Klasik Osmanlı cami mimarisini şemasının Konya'daki en önemli örneği olan Selimiye Camii merkezî kubbeli bir plan şemasına sahiptir. Kareye yakın dikdörtgen harimi ve kuzeyindeki son cemaat revakları, bunların uçlarında yükselen iki minaresi ile dikkati çeker. Harim mihrap tarafına yakın haçvari planlı iki kalın ayakla, aynı eksende iki sütunçe ve kuzey duvarına bitişik daha kalın ayakların taşıdığı ortada merkezî bir kubbe ile kapatılmış, kible tarafına da bir yarım kubbe eklenmiştir. Doğu ve batı yanları üçer küçük kubbe ile örtülüdür. Merkezî kubbe yaklaşık 12 m. çapında, öndeki kubbe bunun yarısı kadardır. Yandaki eş büyüklükte üçer kubbenin büyüklüğü ise merkezî kubbenin yarı çapı ölçüsündedir. Arkadaki kuzey duvarına bağlanan kalın taşınatlar birer payanda görevini üstlenmiştir. Payandalarla yan duvarlar arasında kalan köşe boşlukları tonozla örtülmüştür. Bunların hemen önündeki küçük kubbeler açılan yanlardaki küçük, kuzeydeki daha büyük olmak üzere üç kapısı bulunmaktadır. Kuzeydek taçkapıda zengin bir mermer işçiliği göze çarpar. Özellikle kavsaradaki mukarnas dolgular çok uyumludur.

Mihrap ve minber temiz ve beyaz mermerden olup mihrap nişi köşelidir. Cephesi mukarnas dolgulu bordürlerle çerçelenmiş, köşeliklere birer kabara konmuştur. Kavsaradaki zengin mukarnaslar tepede bitkisel bir taçla tamamlanır. Minberin kaidesindeki dilimli kemercikler, sivri kemerli geçit ve üstteki köşk ve külâhta, aynalık ve korkuluklarda ince ve kaliteli bir işçilik göze çarpar. Aynı şekilde kub-

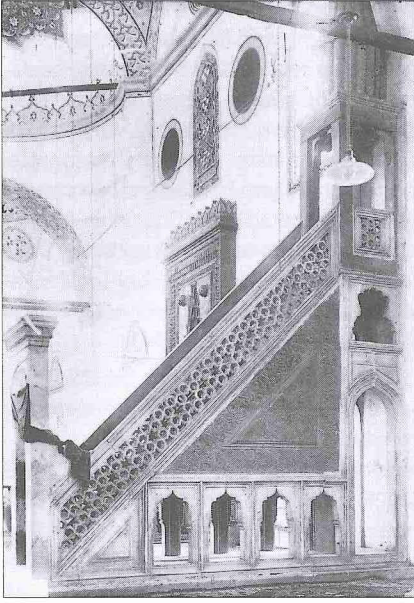
belerin iç kısımları da sıva üzerine renkli boyalarla kalem işi olarak tezvin edilmiştir. Osmanlı döneminin motiflerini taşıyan süslemeler sonraları büyük ölçüde yenilenmiş, bu arada minberin külâh kısmı da Mevlânâ Türbesi'ne benzer şekilde değiştirilmiş olmalıdır. Son cemaat yeri yedi kubbe ile örtülüdür. Kubbeleri taşıyan mermer sütunların başlıkları mukarnaslıdır. Kubbelerin iç yüzeyi de kalem işi olarak tezvin edilmiştir. Revakin doğu ve batı tarafları sağır duvarlarla sınırlıdır. Minareler tek şerefeli olup şerefelerin çıkmaları mukarnaslı, korkuluğu mermer şebekelidir.

Caminin duvarları ve minaresi kesme taşlarla kaplanmış, son cemaat yerinin kemerleriyle diğer bazı bölümlerinde renkli taş kullanılmıştır. Sâkıb Dede, I. Bostan Çelebi'nin (ö. 1040/1630) postnişinliği sırasında caminin büyük kubbesinin tamamen çöktüğünü yazmaktadır. Ancak belirlenen ilk tamir keşfi 14 Şevval 1101 (21 Temmuz 1690) tarihlidir. XX. yüzyıl başlarına kadar yaklaşık on büyük onarım geçiren ve âdeta yeniden inşa edilen caminin Kanûnî Sultan Süleyman ve II. Selim tarafından tahsis edilmiş vakfı yoktur. Cami görevlileri ücretlerini Sultan Selim İmaret-i ve Celâliye vakıflarından alıyorlardı. 1035'te (1625) bir emr-i şerifle Konya'da "Ermeni perakendesini"nden 154 neferin cizyesi Mevlânâ Dergâhı ile Sultan Süleyman Han Camii görevlilerine tahsis edilmiştir. Ayrıca birçok hayır sever camide görev yapacak olan müderris, dersiâm, imam, hatip gibi görevlilerin ücretlerinin karşılanması için vakıflar kurmuştur.

Sultan Selim İmaret-i. Caminin kuzeyinde yer alan imaret belgelerinde İmâret-i Cedîd, Tabhâne, Tabhâne Hanı, Kurşunlu Han, Kervansaray, Sultan Selim İmaret-i olarak geçmektedir. İnşa tarihine dair farklı görüşler ileri sürülmüştür. Kanûnî Sultan Süleyman'ın 5 Rebûlevvel 971 (23 Ekim 1563) tarihli hükmüyle Şehzade (II.) Selim'in Konya'da yaptırdığı imarette yemek çıkarılması için Silifke kazasında bulunan birçok köy, mezraa ve tarlanın geliri tahsis edilmiştir. Bu belgeden ve vakfiyesindeki bilgilerden imaretin II. Selim tarafından inşa edildiği anlaşılmaktadır. Karapınar'da Sultan Selim İmaret-i'yle birlikte 1560-1562 yılları arasında yapıldığına bakılırsa Karapınar İmaret-i'nin mimarı Halepli Cemâleddin buranın da mimarı olmalıdır. Vakfiyesine göre imaret mutfak, tabhâne, kiler, buğday ambarı, odunluk, fırın, ahırdan oluşuyor, ayrıca tamir keşiflerindeki bilgilere göre bir şadırvanla iki çeşme bulunuyordu. Mutfağı kurşunla kaplı

Sultan Selim
Camii
ve Kütüphanesi –
Konya

Sultan Selim Camii'nin minberi

iki kubbe örtüyordu. Tabhâne üstü kurşunla örtülü, muntazam kesme taşlarla yapılmış fevkanî beş odadan meydana geliyor, ikinci kata taş merdivenle çıkılıyordu. Kiler ve buğday ambarı kâgir, kileri iki kubbeli, ambarı ise iki kemerli ve sakıflıydı. Fırının da üzeri kurşunla örtülü ve kubbeli, ahır bölümünün üstü kiremitli ve çatılıydı. Şadırvan caminin batısında klasik bir Osmanlı şadırvanıydı. Tamir keşiflerinde taş kemerli ve havuzlu olduğuna işaret edilen çeşmeler imaretin çevre duvarı için deydi. İmaret sık sık onarılarak ayakta tutulmaya çalışılmış, XX. yüzyılın başlarında işlevini kaybettiği için yıkıma terk edilmiş, 1965'ten sonra yıkılarak yerine park yapılmıştır. II. Selim çok sayıda köy ve mezraayı imarete yemek çıkarılması için vakfetmiş, hangi memleketten olursa olsun gelip kalan misafirlere üç gün, günde iki öğün yemek çıkarılması şartını koymuştur. XIX. yüzyıla kadar aşevinde sürekli yemek çıkarılması için bizzat padişahlar buranın vakıfları ile ilgilenmiş, geliri bol bazı arazileri bu iş için tahsis etmişlerdir.

Sultan Selim Medresesi. III. Murad tarafından muhtemelen 992'de (1584) Mevlânâ Dergâhı'nın kuzeybatısındaki derviş hücreleriyle birlikte inşa ettirilmiştir. Dergâh hücrelerinin kuzeybatısıyla imaretin tabhâne bölümünün kuzeydoğusunda yer alan medrese kaynaklarda Medrese-i Celâliyye, Türbe-i Mevlânâ Medresesi, Sul-

tan Veled Medresesi, Belediye Medresesi olarak da geçmektedir. Mevlânâ Dergâhı'ndaki derviş hücrelerine benzetilerek yapılan kubbeli ve kâgir hücrelerin üzeri kurşunla örtülüydü. 1888'de bir kısmı yıktırılarak yerine mektep yaptırılmış, diğer bölümler 1951'de ortadan kaldırılmıştır.

Muvakkithâne. Caminin kuzeybatı, Yûsuf Ağa Kütüphanesi'nin kuzey bitişiğinde bulunan muvakkithânenin kitabesinden Sultan Abdülaziz tarafından 1873'te inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. İnşaat bittikten hemen sonra buraya padişah tarafından iki adet saat gönderilmiştir. 1951'de yıktırılmadan önce üç adet saat bulunuyordu. Girişi kuzey yönündeydi. Yûsuf Ağa Kütüphanesi gibi kesme taştan yapılmış üzeri sakıflı küçük bir binaydı.

Yûsuf Ağa Kütüphanesi. Konya'nın Osmanlı döneminde kütüphane olarak inşa edilen ve günümüze kadar gelen tek yapısıdır. 1209'da (1795) III. Selim'in annesi Mihrişah Sultan'ın kethüdâsı Yûsuf Ağa tarafından ilâve edilmiştir. Caminin batı, türbe hamamının doğu bitişiğindedir. Kapısı camiye açılmakta iken sonradan batısındaki pencereden yeni bir kapı açılarak camiden ayrı bağımsız bir yapı haline getirilmiştir. Kesme taşlardan dört duvarın üzerindeki sekiz köşeli kasnağa büyük kubbe oturtulmuş, kurşunla örtülü kubbenin dört köşesine kubbeli birer silindir kulecik konmuştur. Binanın aydınlatılması üç tarafta iki sıra halinde dizilen yirmi iki pencere ile sağlanmıştır. Halen kütüphane olarak kullanılmaktadır (bk. YÛSUF AĞA KÛTÛPHANESİ).

Yûsuf Ağa Medresesi. Kütüphane Medresesi olarak da bilinen yapı Yûsuf Ağa tarafından 1212'de (1797) caminin güney bitişiğindeki bahçede yaptırılmıştır. Bir avlu çevresinde dizilmiş, kerpiçten ve düz damlı on hücre ile bir büyük dereshane-

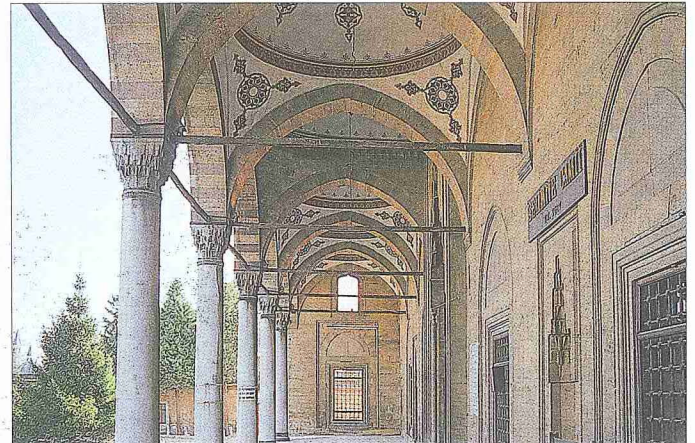
den meydana geliyordu. Mimari bir özelliği bulunmayan medrese bitişiğindeki türbe hamamı ve muvakkithâne ile birlikte 1950'lerde yıktırılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 2, sıra nr. 922; nr. 23, sıra nr. 452; nr. 40, sıra nr. 241; BA, HH, nr. 27158, 27471; BA, Cevdet-Belediye, nr. 928; BA, Cevdet-Evkaf, nr. 1140, 7936, 10899, 16185, 25829, 28000, 28003, 29770; TSMA, D.3576/6; VGMA, Defter, nr. 148, sıra nr. 2192; nr. 803, s. 70; nr. 2176, s. 240; Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü Arşivi, nr. 4200/33; Konya Mevlânâ Müzesi Arşivi, nr. 2; Konya Şer'iye Sicili, nr. 7, s. 179; nr. 35, s. 131; nr. 36, s. 288; nr. 44, s. 118; nr. 65, s. 43; nr. 70, s. 114; Ramazan-zâde Mehmed Çelebi, *Târîh-i Nişancı*, İstanbul 1290, s. 266; Hasanbeyzâde Ahmed, *Târîh*, Konya Mevlânâ Müzesi İhtisas Ktp., nr. 3086, vr. 287^a-287^b; Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, *Süleyman-nâme*, Bulak 1248, s. 197; Solakzâde, *Târîh*, s. 587; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (Dağlı), III, 22; Sakıb Dede, *Sefîne*, III, 46; Hammer (Atâ Bey), III, 95; VI, 153; Tayyazâde Atâ Bey, *Târîh*, İstanbul 1292, I, 125-126; Konya Vilâyeti Salnâmesi (1301), s. 64-65; (1302), s. 48; (1310), s. 395; M. Yusuf Akyurt, *Konya Klavuzu-İslâmî Mebaninin Muhtasar Rehberi* [1938], TTK Ktp., nr. 600, s. 111-113, 197-200, 203-206; Nazmi, *Türkiye'nin Sihhi-yi İctimâî Coğrafyası-Konya Vilâyeti*, Ankara 1922, s. 38; Mehmet Önder, *Tarihî-Turistik Konya Rehberi*, Konya 1950, s. 88; a.mlf., *Mevlânâ Şehri Konya*, Ankara 1971, s. 237-239, 409-411; Konyalı, *Konya Tarihi*, s. 528-535, 901-906, 969-980; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimarisî*, İstanbul 1994, s. 245-247; Yusuf Küçükdağ, *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, Konya 1997; a.mlf. – Caner Arabacı, "Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri", *Dünden Bugüne Konya'nın Kültür Birikimi ve Selçuk Üniversitesi*, Konya 1999, s. 107; Caner Arabacı, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri (1900-1924)*, Konya 1998, s. 108-111, 333-337, 418-425; A. Süheyl Ünver, "Yetmiş Yıl Önce Konya", *TTK Belleten*, XXXI/122 (1967), s. 205; Muzaffer Erdoğan, "Osmanlı Devrinde Anadolu Camilerinde Restorasyon Faaliyetleri", *VD*, VII (1968), s. 160; Şahabeddin Uzlu, "İstanbul'daki Eski Fatih Camii'nin Bir Benzeri Konya'da Selimiye Camii", a.e., IX (1971), s. 173-181.

YUSUF KÜÇÜKDAĞ

Sultan Selim
Camii'nin
son cemaat yeri